

970201-1

Nikdo nebude popírat význam zkušenosti – člověk se bez zkušenosti neobejde. Dokonce i některá vyšší zvířata se bez zkušenosti neobejdou, ale vedle zkušenosti, která je přísně individuální, mají k dispozici tzv. instinkty a automatizované reakce. Ani člověk se neobejde bez instinktů, ale skutečně důležité jsou pro něho pouze v prvních dnech života po narození. Pak už rychle nabývají na významu zkušenosti, a to nejprve opět jen individuální, ale později stále více zkušenosti sdílené nejbližšími lidmi a později zkušenosti sdílené celou společností, ba celou kulturní a civilizační tradicí (ta ovšem je zase založena na individuálních zkušenostech jednotlivých lidí, ale k tomu se ještě vrátíme). Podívejme se, jak se vlastně taká individuální zkušenost ustavuje a formuje. Vyberu si dva názorné příklady ze svého mládí, a na nich si ukážeme něco, co budeme potřebovat později.

Od chvíle, kdy jsme ve druhé třídě střední školy probírali botaniku, byl jsem tím oborem naprosto posedlý. Jednou jsem viděl kvést kaktusy, a tak jsem si někde opatřil semena kaktusů snadno pěstovatelných a naprosto neodborně jsem je zasel. Semena zčásti skutečně vzešla, ale malé semenáčky postupně uhynuly. Na dlouhé roky jsem ztratil chuť něco s kaktusy znovu podniknout. Teprve po mnoha letech, když o kaktusy začaly mít zájem mé dcery, opatřil jsem si literaturu a zjistil jsem, jak se se semeny kaktusů musí postupovat. Chyběla mi prostě sdílená zkušenost, tj. zkušenost těch, kdo se kaktusy zabývali již dlouhá leta. – A pak druhý příklad, který je teď už skoro zbytečný. Za války vyšel ve Vesmíru zajímavý článek brněnského středoškolského profesora Šuly o genetických pokusech s drozofilami, tzv. banánovými muškami. Na konci byla nabídka, že profesor Šula dá k dispozici interesovaným středoškolákům některé rasy. Napsal jsem mu a pak jsme s několika přáteli spolu podle otištěného návodu vařili mouchám kaši s agarem, očkovali kvasnicemi a pak jsme každý zvlášť podnikali také genetické pokusy. Byl jsem u vytržení, když jsem takřka jako v chemickém pokusu získal křížením dvou ras již v druhé filialní generaci několik mušek nové, páté čisté rasy (protože od prof. Šuly jsem dostal hned čtyři různé rasy). Zde se osvědčilo to, že jsme se mohli opřít o zkušenosti, které už tu někdo měl a dokonce je popsal v podobě návodu. Jak říkám, tento druhý příklad by mohl být považován už za nadbytečný. Ve skutečnosti je v něm něco víc, něco dalšího. Několik let po válce, přesněji dost brzo po únoru 1948 na naše školy, zejména univerzity a vědecké ústavy, začal pronikat tzv. lisenkismus, a spolu s ním ideologické odmítání moderní genetiky, které se pak v marxistickém žargonu nadávala mendelismus-morganismus (brněnský mnich Mendel jako první vykonal zásadní pokusy s dědičností na hrachu, a později americký genetik Morgan měl velký úspěch právě s banánovými muškami, které měly oproti hrachu tu výhodu, že jednotlivé generace za sebou šly asi po 14 dnech). A já jsem téhdý té ideologické propagandě nemohl propadnout, protože jsem za války viděl, jak ta teorie skutečně funguje. Zde se ukázalo, že nestačí si přečíst článek, ale že je velmi důležité si přečtené prakticky ověřit a získat vlastní, osobní zkušenost.

(Písek, 970201-1.)